

Alföldi színjáték nem csak gyerekeknek

Seprényi Kinga beszélgetése Várhidi Attila rendezővel a gyermekszínházról és az Alföld Gyermekszínpad jövőjéről

Seprényi Kinga A Magyar Drámapedagógiai Társaság által gyémánt oklevéllel kitüntetett (2021), Csokonai Vitéz Mihály Alkotói díjas rendezővel (2005), Várhidi Attilával beszélgetek. Ő a magyar gyermek- és diákszínház egyik megkerülhetetlen alakja. Közel félszáz színházi és filmes szakember köszönheti neki indulását, többek között Magyar Attila, Kálloy Molnár Péter, Gelányi Imre, Hargitai Iván, Szabados Mihály, Müller Ágnes, Pohly Boglárka, Koroknai Sándor és Hajdu Szabolcs.

Az Alföld Gyermekszínpad 2028 novemberében fogja ünnepelni fennállásának 50. évfordulóját. A csoport számos országos drámaversenyen arany, kiemelt arany minősítést és fődíjat kapott, népszerűsége miatt nagyon sok hazai és külföldi vendégszerepléssel és több ezer előadással gazdagította a színházi palettát.

Várhidi Attilával több interjú és podcast beszélgetés is készült az évek során, sőt az Alföld Gyermekszínpad történetéről három szakdolgozat is napvilágot látott. Így a jelenlegi beszélgetés nem régimódi történetmesélés, hanem megpróbál a színházszó gyerekekre és a rendezőre koncentrálni. Ehhez persze szükség van a színpad múltjával is foglalkozni.

Mi a titka a közel fél évszázados sikernek? Mitől egyedi az Alföld színpad, mitől más, mint a többi gyermekszínházszó csoport?

Várhidi Attila Talán, hogy sosem volt senki, aki beleszólt volna, hogy mit és hogyan játszunk. Nagyon fontos az is, hogy szeretjük, amit csinálunk. Én mindig olyan darabot választok, amit magam dramatizáltam, tehát régóta foglalkozom vele, így érzelmileg kötődöm hozzá. Ha szerencsém van, akkor ezt az adott csoport is elfogadja, és idővel magáénak érzi. Nem erőltetek rájuk olyan szerepet, amihez nincs kedvük, így a színész és a karakter összeigazítása időigényes és fontos feladat. Ami még lehet, hogy érdekesebbé tesz minket, hogy számomra a színpad él, a szereplők aktívak, nem csupán szöveget mondanak fel, hanem előadnak minden porcikájukkal. Ezt elősegítve mind a próbákon, mind az előadásokon megjelenik a zene és a tánc. Nagyon ösztönös ember vagyok, így a színházszó minden részében ez a szenvedély vezérel.

Seprényi *Hogyan dönti el, hogy egy darabban melyik szerepet ki játssza?*

Várhidi Az első próbákon felváltva olvassa mindenki az összes szöveget. Valaki jobban beleéli magát olvasás közben, valaki kevésbé, de egy idő után a gyerekek is kötődni kezdenek egy-egy karakterhez, és előttem is világossá válik, hogy melyik szerepet ki tudja a legjobban magáévá tenni. Azt tapasztaltam, ha a gyerek megszereti a szerepét, akkor szívvel-lélekkel át tudja adni annak érzelmeit, gondolatait. Így a nézők is elhiszik, hogy a barnahajú kislány Mikkamakka, és már nem a gyereket látják a színpadon, hanem Lázár Ervin híres macskáját. Ettől különleges az Alföld színjátszó csoport. Nem győzőm hangsúlyozni, szeretjük, amit csinálunk.

Seprényi *Hogyan történik a tehetséges gyermekek kiválasztása? Hogyan lehet tagja egy mai 7-14 éves diák az Alföld gyermekszínpadnak?*

Várhidi Mivel ez gyermekszínpad, azaz egy idő után kiöregednek, kamaszokká cseperednek a kicsik, így szoktam hirdetni is, hogy új tagokat várunk a színpadhoz. Emellett számos vers- és mesemondó versenyen voltam és vagyok zsűritag, illetve zsűrielnök, melyeken rögtön meglátom, hogy a gyerekek közül melyik ös-tehetség. Őket a verseny eredményhirdetése után meg szoktam kérdezni, lenne-e kedvük csatlakozni a csoporthoz. Ilyenkor 5-10 lelkes gyerek el is jön az első próbákra, ami nagyon izgalmas. Az utóbbi években a legtöbb színpadosom a téglási Babszem Jankó Országos Baptista Népmesemondó Verseny tehetségei közül került ki. Idővel azonban megmutatkozik, melyik gyermek mennyit bír, meddig tart a lelkesedése. Én elvárom, hogy a csoport legyen az első egy-egy fellépésre készülve. Heti egy-két próbánk van, amelyek 2-3 órásek. Ha ezeket sorozatban kihagyja valaki személyes okokból, akkor számomra megbízhatatlannak tűnik, így az adott szerepet másnak adom. Mi egy közösség vagyunk, ha egy tag nem tanulja meg a szövegét, nem jön el a próbákra, akkor az egész csoport bukik. Ezt a céltudatos készülést nem minden szülő, illetve gyerek fogadja el, így a tíz főből egy hónap múlva csak a legtehetségesebb, legelszántabb, legmegbízhatóbb színészpá-lánták maradnak meg.

Seprényi *Hogyan zajlik egy próba Várhidi Attilánál?*

Várhidi A gyerekek először bemelegítenek zenére. Korábban, amikor nagyobb helyünk volt, fociztak a srácok. Így talált ránk Hajdú Szabi is, beállt hozzánk focizni, és maradt játszani. A mozgásnál random színdarabok koreográfiáját használom. Ez a szerepválasztásnál is segít, mert figyelem az egyes mozgásoknál, ki hogyan hajtja végre a feladatot. A gyerekekkel improvizációs játékokat játszunk,

így ugyanazt a párbeszédet mindig új kontextusba helyezik, más-más szituációt játszanak el. Amikor a test bemelegedett, akkor jönnek az általam mélyen tisztelt Montágh Imre által írt beszédgyakorlatok. Ezután kezdődik az olvasópróba, majd az egyes jeleneteket mozgással is eljátsszák a gyerekek. Először én előjátszom, és ők lekövetik a mozgást, hangsúlyt. Számomra fontos, hogy minden próba végén lemozogják, kitáncolják magukból a szerepet, és újra önmaguk lehessenek.

Seprényi Miben mások a mai, alfa generációs gyerekek a régiekhez képest?

Várhidi Régebben nagyobb érdeklődés övezte a színházat. Az emberek szívesen jártak színházba. Nagy divat volt a színjátszás. Sikk volt színpadon szerepelni. Régen megszállott gyerekek voltak, versengtek, hogy bejussanak az Alföldhöz. Volt olyan év, mikor 99-en jelentkeztek a színpadhoz. Persze közülük jó, ha egy-kettő lett hivatásos színész. Ma a média, internet világában, amikor elég egy telefonba beszélni – szinte mindegy, hogy mit, és hogyan –, és már rögtön sztár lesz az ember, kevésbé vonzó a kemény munkával színpadra állított előadásban dolgozni. De az borít ki a legjobban, mikor szerelmespárok ülnek egymás mellett a padon, és semmi közük egymáshoz, csak nyomják a telefont. A másik probléma, hogy nem olvasnak a gyerekek, nincs is igényük rá. A mai diákoknak – sokszor sajnos a színpados gyerekeimnek is – fogalma sincs, kicsoda Latinovits Zoltán, Sinkovics Imre, Darvas Iván, mert soha nem néznek meg egy klasszikus magyar filmet. Régen, mikor Debrecenben volt a Weöres Sándor Országos Gyermekszínjátszó Találkozó, huszonnégy csoport versengett, most nyolc. Arról nem is beszélve, hogy ma már nem akkora üzlet színésznek lenni, mivel sokan végeznek, rengeteg helyen van színészképzés. Ráadásul rengeteg amatőrt is szerepeltetnek. Ennek ellenére mégis vannak még lelkes fiatalok, akik megmutatják, hogy van jövője a gyermekszínjátszásnak. Az az igazi siker, ha a tanítványaimmal csillogó szemű gyerekközönség előtt léphetünk fel. Ők figyelnek, rácsodálkoznak a dolgokra, őszintén együtt nevetnek velünk. A gyermekek az igazi, elfogulatlan kritikusaink. És itt adódik a lehetőség is, hogy megszeretessük velük a színház világát. 2024-ben a hajdúszoboszlói gyermeknapon például az előadás kezdetén kb. 10-15 gyerek lehetett a színpad környékén; mire a darab feléhez értünk, már tele volt a tér, és minden gyermek Mikkamakka és Vacskamati kalandjait csodálta.

Seprényi Mennyire jellemző a mai gyerekekre az öntudatosság, kreativitás?

Várhidi Azok a gyerekek, akik a színpadot választják, öntudatosok, törekvők. Ez a hozzáállás átsegíti őket a színészi munka nehézségein. De alázat és szorgalom is kell hozzá, hogy elfogadják a rendezői utasításokat, pontosan megtanulják a szerepüket, ne térjenek el a szövegkönyvtől. A kreativitás az élet sója, valamilyen

szinten mindenkiben megvan. Én nagy hangsúlyt fektetek a mozgásra, a kellékekre, jelmezekre. Mindennek összhangban kell lennie a szereppel. Előfordul azért, hogy egy-egy vagányabb gyerek kitalál egy jobb mozdulatot, mint, amit én kigondoltam, vagy egy másik kelléket ragad meg, és rögtön új dimenzióba helyezi a jelenetet. Nem minden gyerek mer rögtön „belekotyogni” a darab alakulásába, hanem csak később érik be, és bontja ki a szárnyait. Magyar Attila is ilyen, kezdetben visszahúzódó, csendesebb, gátlásos karakter volt, majd egy improvizációs pantomim játék során magára talált, és azóta is szárnyal.

Seprényi *Mennyire engedi kibontakozni, improvizálni a gyerekeket a színpadon?*

Várhidi Vannak jelenetek, amik igénylik az improvizációt, főleg a humoros rögtönzést szeretem. Például Lázár Ervin *Vacskamati virágja* című darabjában a címszereplő születésnapja áll a középpontban, amivel kapcsolatban ő is, és a kicsit lassabb, de nagyon szerethető Szörnyeteg Lajos is arról áradozik, mekkora bulit fognak szervezni a gyerekeknek. Itt hagyom, hogy a színészek maguk alakítsák a szöveget. Minél inkább megszólítják, bevonják a játékba a közönséget, annál jobb lesz a darab.

Seprényi *Van kedvenc szerzője, akitől ihletet merít az átdolgozásokhoz?*

Várhidi A sokat emlegetett Lázár Ervin mester az egyik abszolút kedvencem (*Gyere haza, Mikkamakka!*; *Vacskamati virágja* stb.), a kezdetektől, 47 éve játszunk tőle mesét. *A bárányfelhő-bodorítót* vagy 2000-szer adtuk elő. Maga a szerző is háromszor látott minket, és szeretett bennünket. A nagyobbakkal Esterházy Péter műveiből adtunk elő részleteket. A leendő kötetemben három Esterházy-szöveget dolgozok át.

Seprényi *Mellettük kiktől állított már színpadra olyan darabokat, amikre szívesen emlékszik vissza?*

Várhidi Rengeteg van. Az egyik nagy kedvencem, és legnagyobb sikerünk a konyári csapattal a Toldi volt, amit a tévé is rögzített. Tarsai Szabó Tibor – aki érdekes, hogy agrármérnök – munkái közül legutóbb a *Kalicskó, avagy a színház felelősségéről* című darabot mutattuk be 2024-ben. A népmesék a humor kifogyhatatlan forrásai, idén *A rátóti csikótojáást* állítottuk színpadra. Milne *Micimackó*-jából jeleneteket, például Füles születésnapja és a Tigris reggelije című részt. Weöres Sándor versei, egysorosai is elő-előkerülnek.

Seprényi *A kortárs színházi darabok közül volt-e olyan, amely hatással volt Önre?*

Várhidi Furcsa ellentmondásban vagyok önmagammal, mert bevallom őszintén, én a gyerekelőadásokat nem nagyon szeretem, nem nagyon nézem. Kivéve, ha Ascher Tamás megcsinálja a *Pinokkiót* Lukács Andorral és Pogány Judittal meg más hasonló zseniális előadókkal. Inkább a felnőtt előadásokat szeretem. Tavaly Debrecenben láttam az *Ördögöket*, ami fantasztikus volt. Konzervatív vagyok, kevés új dolgot látok. Ott van például *Az imposztor*, Spiró György darabja, azt még Hargitai Iván (a József Attila Színház főrendezője) rendezte Pécsen, ami zseniális volt.

Seprényi *Milyen a jó színész, és milyen a jó rendező?*

Várhidi A jó rendező az, aki élvezetes, szellemes, hiteles darabot állít színpadra, amit a színészek és a közönség is élvez. A hiteles színész ugyanez, amikor a színpadon eltűnik a hétköznapi ember, mert lubickol a szerepében, és beszippantja a nézőt a darab egy külön világba, ahol jól érzi magát. Almási Miklós (esztéta, színházelméleti szerző és kritikus, 1962-ben a Magyar Színháztudományi Intézet csoportvezetője) írta egy helyen, hogy milyen érdekes, hogy látja a színészt, tudja, hogy ő az, de közben átalakul színpadon a karakterré is.

Seprényi *Milyen tanácsot adna a ma kis színészeinek, rendezőinek a jövőre?*

Várhidi Szeressétek magatokat és a színjátszást, a darabot, amit előadtok, mert akkor fogja a néző is megszeretni. A rendezők rengeteget olvassanak, és ha valamibe nagyon-nagyon beleszeretnek, még ha másoknak nem tetszik is, akkor szeretessék meg velük, és vegyék nagyon komolyan. Útravalóul Montágh Imre szavait adom tovább: „Ne feledjétek, a szeretet tehetséget teremt!”.

Seprényi *A tanítványai közül többen kiemelkedő színészi vagy rendezői pályát futottak be. Az ő filmjeiket, színpadi fellépésüket megnézi-e? Hogyan értékeli ezeket?*

Várhidi Amikor csak tehetem, elmegyek a moziba, színházba megnézni a tanítványaim fellépését, rendezését. Nagyon elégedett vagyok velük, igazán tehetséges gyerekek, fiatalok voltak, és még tehetségesebb felnőtté váltak. 5 évente színpadi találkozót tartunk, ahová, ha nem is mindenki egyszerre, de eljönnek a volt tanítványok nosztalgizálni, illetve mesélnek a jövőbeli terveikről, munkáikról. Büszke vagyok rájuk. A nyár végén például hazajön Kanadából Szabados Misi (a *Sose halunk meg* főszereplője), aki a *Cyranóból* fog részleteket színpadra állítani, ami nagyon érdekel.

Seprényi *Két év múlva 50 éves az Alföld Gyermekszínpad. Milyen előadásokkal szeretne ünnepelni?*

Várhidi A jelenlegi csoporttal és a folyamatosan csatlakozó gyerekekkel több fel lépést tervezek, természetesen. Illetve meg akarom szervezni, hogy az egyik nagyszerű, 30 évvel ezelőtti darabot levetítem a közönségnek, és utána a jelen lévő azóta hivatásos színésszé vált vendégeink játsszák el újra. Számítok a jelenlétére és aktív részvételére Szabados Misinek, Hajdú Szabolcsnak, Bacskó Tündének, Magyar Attilának és még jó néhány azóta nagyon sikeres tanítványomnak.

Seprényi *A jövőbeni terveihhez sok erőt, kitartást kívánok és sok sikert. Köszönöm a beszélgetést.*